

РОЗДІЛ 2 ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 378.147:811.111:004.8

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2026.48.9>

ЗМІНА РОЛІ ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ДОБУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

THE CHANGING ROLE OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE AGE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

Александрова А.С.,

orcid.org/0009-0007-6433-2580

*викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Благорозумна А.В.,

orcid.org/0009-0001-7934-8231

*викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Намазова В.М.,

orcid.org/0009-0007-7997-4009

*викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

У статті розглянуто трансформацію професійної ролі викладача англійської мови в умовах активного впровадження штучного інтелекту та генеративних технологій у мовну освіту. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасні ШІ-системи дедалі частіше виконують функції, які традиційно належали до професійної діяльності викладача: генерують навчальні матеріали, надають автоматизований зворотний зв'язок, виявляють мовні помилки, адаптують завдання до рівня здобувачів освіти та підтримують письмову й усну практику. Метою статті є визначення основних напрямів зміни ролі викладача англійської мови в добу штучного інтелекту. Дослідження ґрунтується на критико-аналітичному огляді сучасних англомовних наукових праць, присвячених використанню ШІ в мовній освіті, автоматизованому зворотному зв'язку та цифровій компетентності викладачів. Для конкретизації теоретичних положень також проаналізовано аргументативні есе студентів немовних спеціальностей з урахуванням їхніх мовних, структурних і стилістичних особливостей. Установлено, що впровадження ШІ не зменшує значення викладача, а спричиняє перерозподіл його професійних функцій. Автоматизовані інструменти можуть ефективно виконувати окремі рутинні завдання та виявляти типові мовні помилки, однак оцінювання логіки, аргументації, індивідуального стилю й відповідності тексту реальному рівню мовної підготовки потребує професійного педагогічного аналізу. Обґрунтовано, що сучасний викладач поступово переходить від ролі основного джерела знань до ролі дизайнера навчального середовища, фасилітатора, наставника з відповідального використання ШІ, модератора академічної доброчесності та провідника критичного мислення. Зроблено висновок, що ефективність ШІ в мовній освіті залежить передусім від педагогічно обґрунтованої інтеграції технологій та професійної компетентності викладача.

Ключові слова: викладач англійської мови, штучний інтелект, генеративний ШІ, мовна освіта, ШІ-грамотність, цифрова компетентність, академічна доброчесність, зворотний зв'язок.

The article examines the transformation of the professional role of English language teachers in the context of the increasing integration of artificial intelligence and generative technologies into language education. The relevance of the study stems from the fact that contemporary AI systems increasingly perform functions traditionally associated with teaching practice: generating learning materials, providing automated feedback, identifying language errors, adapting tasks to learners' proficiency levels, and supporting written and oral practice. The purpose of the article is to identify the main directions in which the role of English language teachers is changing in the age of artificial intelligence. The study is based on a critical and analytical review of recent English-language research on AI in language education, automated feedback, and teachers' digital competence. To provide further insight into the theoretical findings, argumentative essays written by students majoring in non-linguistic disciplines were also analysed with regard to their linguistic, structural, and stylistic characteristics. The findings indicate that the integration of AI does not diminish the importance of teachers but leads to a redistribution of their professional functions. Automated tools can effectively perform certain routine tasks and identify common language errors; however, evaluating logic, argumentation, individual writing style, and correspondence between a text and a student's actual level of language proficiency requires professional pedagogical judgement. The contemporary

English language teacher is therefore gradually moving from the role of the primary source of knowledge towards the roles of learning designer, facilitator, mentor in the responsible use of AI, mediator of academic integrity, and guide for critical thinking. It is concluded that the effectiveness of AI in language education primarily depends on its pedagogically informed integration and the professional competence of the teacher.

Key words: English language teacher, artificial intelligence, generative AI, language education, AI literacy, digital competence, academic integrity, feedback.

Постановка проблеми. Сучасний освітній процес дедалі більше зазнає суттєвих змін, зумовлених технологічним прогресом. Динамічний розвиток і використання штучного інтелекту (ШІ) відкривають безліч нових можливостей, але водночас стають одними з найбільших викликів для сучасного викладача. У недавньому минулому цифрові технології використовувалися не менш активно, ніж зараз, але вони переважно розглядалися як допоміжні засоби для тренування граматики, повторення лексики та розвитку слухових і письмових навичок. Проте реальності сьогодення такі: новітні провідні ШІ-системи спроможні створювати об'ємні цілісні тексти, моделювати різноманітні комунікативні ситуації, пояснювати мовні явища, перевіряти письмові роботи на помилки та неточності, пропонувати індивідуалізовані завдання та надавати зворотний зв'язок майже в режимі реального часу. Внаслідок цього змінюється не лише інструментарій викладача, а й сама логіка організації навчання.

Більшість сучасних досліджень у галузі мовної освіти свідчить, що ефективність використання ШІ залежить від його педагогічної інтеграції. За висновком Е. Альхусаіян, ШІ може підтримувати розвиток письма й оцінювання, однак потребує педагогічного супроводу [1]. Тому ключовим питанням є не можливості ШІ, а зміна професійної ролі викладача англійської мови.

Важливо підкреслити, що, попри широкі можливості штучного інтелекту, його не слід розглядати як заміну викладача. Адже вивчення мови не обмежується засвоєнням лексики й граматичних правил. Воно також обов'язково передбачає соціальну, культурну, етичну та комунікативну взаємодію. Студент потребує не лише механічного відпрацювання мовних конструкцій та виконання вправ, а й підтримки, мотивації та пояснення цілей навчання, добору релевантних автентичних навчальних матеріалів, розвитку критичного мислення, спонукування до академічної доброчесності та розігрування цікавих комунікативних ситуацій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найновіші англомовні дослідження дедалі більше уваги приділяють інтелектуальним системам, автоматизованому зворотному зв'язку, чатботам, адаптивним платформам і генеративним моделям у мовній освіті. Е. Альхусаіян наголошує, що сам

по собі ШІ не забезпечує ефективного навчання. Вирішальну роль відіграє те, як саме викладач використовує його можливості під час організації навчального процесу [1].

У рамках компетентностей учителів у галузі ШІ UNESCO визначає ключові напрями підготовки педагогів: людоцентричне мислення, етичне використання ШІ, знання його можливостей, ШІ-педагогіку та застосування технологій для професійного розвитку [2]. Це свідчить, що сучасний викладач має не лише володіти технологіями, а й усвідомлено використовувати ШІ, враховуючи його можливості, обмеження та потенційні ризики.

У дослідженні Л. Конке, Б. Л. Мурхауса та Д. Зоу про використання ChatGPT у навчанні мов розглянуто його можливості для створення навчальних матеріалів, підтримки діалогової практики та пояснення мовних явищ. Автори також наголошують на важливості цифрових компетентностей викладача, критичного оцінювання відповідей ШІ, дотримання академічної доброчесності та забезпечення якості мовного продукту [3].

Поширення генеративного ШІ впливає не лише на повсякденну роботу викладача, а й на систему підготовки майбутніх педагогів. Змін зазнають зміст професійної підготовки, методика викладання та підходи до оцінювання [4]. Отже, трансформація ролі викладача є наслідком не лише розвитку цифрових технологій, а й глибших змін у сучасній педагогічній освіті.

Окремої уваги заслуговує систематичний огляд О. Завацького-Ріхтера та співавторів, у якому порушується питання ролі викладача в умовах використання ШІ у вищій освіті [6]. У дослідженні показано, що більшість праць зосереджена на технологічних рішеннях, аналітиці та автоматизації, тоді як педагогічний вимір цієї проблеми висвітлено значно менше. Саме цей аспект став одним із підґрунтів для нашого дослідження.

Хоча використанню ШІ в мовній освіті присвячено чимало праць, більшість із них зосереджена на можливостях окремих технологій. Водночас їхній вплив на професійну роль викладача англійської мови досі досліджено недостатньо. Е. Альхусаіян також наголошує на потребі

вивчення реального використання ІІІ в навчальних аудиторіях і ролі учасників освітнього процесу [1].

Таким чином, відкритим залишається питання того, як саме змінюються професійні функції викладача англійської мови, які з них залишаються незмінними, які трансформуються, а які виникають під впливом нових технологій. Саме це питання і становить предмет нашого дослідження.

Постановка завдання. Мета цього дослідження – з'ясувати, як змінюється роль викладача англійської мови в умовах поширення технологій штучного інтелекту, спираючись на аналіз сучасних англійськомовних наукових праць. Для досягнення цієї мети було визначено такі завдання:

- 1) узагальнити сучасні тенденції використання ІІІ в навчанні мов;
- 2) дослідити, які функції викладача можуть бути частково автоматизовані;
- 3) охарактеризувати нові професійні ролі викладача;
- 4) визначити компетентності, необхідні для відповідального використання ІІІ;
- 5) окреслити перспективні напрями подальших досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поява сучасних ІІІ-інструментів суттєво змінила розподіл функцій у мовному навчанні. Частина завдань, які раніше виконував викладач, сьогодні можуть виконувати цифрові сервіси: перевіряти письмові роботи, виявляти мовні помилки, добирати навчальні матеріали та підтримувати діалогову практику. Проте це не зменшує ролі викладача. Навпаки, результати дослідження Е. Альхусаїян свідчать, що ІІІ є найбільш ефективним саме як допоміжний інструмент, тоді як розвиток повноцінної комунікації та педагогічний супровід залишаються сферою відповідальності викладача [1].

У сучасних умовах викладач визначає навчальні цілі, добирає зміст занять, організовує взаємодію студентів із цифровими інструментами та контролює результати навчання. Згідно з теорією діяльності, яку використовує Е. Альхусаїян, ІІІ є лише одним із компонентів освітнього процесу: студент формулює навчальне завдання, ІІІ допомагає виконати окремі його етапи, а викладач координує роботу, пояснює матеріал і здійснює оцінювання [1].

Одним із нових напрямів професійної діяльності стає формування ІІІ-грамотності студентів. Більшість здобувачів освіти активно використовує генеративний ІІІ, однак не завжди критично

оцінює отримані результати. Тому викладач має навчити студентів формулювати ефективні запити, перевіряти достовірність інформації, редагувати відповіді ІІІ та визначати ситуації, у яких використання таких інструментів є педагогічно виправданим.

Рекомендації UNESCO також підкреслюють, що сучасний викладач повинен володіти не лише технічними навичками, а й розуміти етичні засади використання ІІІ, його педагогічні можливості та обмеження [2]. Таким чином, ІІІ-грамотність поступово стає складовою професійної компетентності викладача англійської мови.

ІІІ також впливає на професійний розвиток викладача, допомагаючи добирати навчальні матеріали та планувати заняття, однак ефективність їх використання залежить від професійної підготовки та критичного осмислення отриманих результатів. Як зазначає С. Покривчакова, відповідальне впровадження ІІІ у викладання іноземних мов неможливе без системної підготовки викладачів [7].

Для перевірки теоретичних положень було проаналізовано письмові роботи студентів 1–2 курсів немовних спеціальностей. Матеріалом дослідження стали аргументативні есе англійською мовою. Аналіз охоплював мовне оформлення текстів, композицію, характер аргументації, використання особистого досвіду та відповідність академічному стилю. Для порівняння також використовувалися типові характеристики текстів із ознаками застосування генеративних мовних моделей. Водночас метою дослідження не було встановлення факту використання ІІІ окремими студентами. Усі наведені нижче ознаки розглядаються лише як тенденції, що потребують комплексного педагогічного аналізу.

Під час аналізу студентських робіт встановлено, що найпоширенішими є граматичні помилки, які відображають рівень сформованості мовної компетентності. Найчастіше вони пов'язані з використанням часових форм дієслова, інфінітивних конструкцій, узгодженням підмета й присудка та прийменниковим керуванням. Наприклад: *You need work hard, He become successful, People is happier* (мовні помилки студентів збережено).

На відміну від цього, тексти, створені або суттєво відредаговані за допомогою генеративного ІІІ, зазвичай є граматично правильними та відповідають нормам академічного письма. Проте сама по собі висока мовна правильність не може вважатися доказом використання ІІІ, оскільки аналогічний рівень можуть демонструвати й студенти з високою мовною підготовкою.

Лексичні помилки студентів найчастіше пов'язані з міжмовною інтерференцією та неправильним використанням англійських колокацій. Типовими є словосполучення на кшталт *make conversation, take experience, sphere job* (мовні помилки студентів збережено). Натомість тексти з ознаками використання генеративного ШІ характеризуються нормативними колокаціями та ширшим словниковим запасом (*gain experience, personal development, critical thinking*). Однак і ця особливість не є достатньою підставою для висновку про використання ШІ без урахування загального мовного рівня автора.

Ще однією характерною особливістю самостійних студентських робіт є використання особистого досвіду як основного джерела аргументації. Студенти часто звертаються до власного життя або досвіду членів родини, що робить їхні тексти конкретними та індивідуальними. Натомість тексти з ознаками використання генеративного ШІ переважно містять узагальнені твердження про сучасне суспільство, освіту чи професійний розвиток без особистої позиції автора.

Відмінності простежуються також у структурі письма. Самостійні роботи нерідко містять логічні неточності, неповністю розкриті думки або недостатньо аргументовані висновки. Саме ці особливості дозволяють викладачеві оцінити процес формування думки студента та визначити труднощі у побудові аргументації. Натомість тексти, створені за допомогою генеративного ШІ, зазвичай мають чітку композицію, типові структурні маркери (*Firstly, Furthermore, Finally, In conclusion*) і логічно пов'язані абзаци, однак часто характеризуються шаблонністю викладу.

Подібні відмінності спостерігаються і на стилістичному рівні. Самостійні студентські роботи частіше містять просту розмовну лексику, тоді як тексти з ознаками використання ШІ демонструють академічний стиль, складніші синтаксичні конструкції та різноманітнішу лексику. Якщо такий стиль різко контрастує зі звичним рівнем письма конкретного студента, це може бути підставою для додаткового педагогічного аналізу, але не підтвердженням використання генеративного ШІ.

Отримані результати свідчать, що сучасні автоматизовані системи досить ефективно виявляють орфографічні, граматичні та окремі лексичні помилки. Водночас вони значно гірше оцінюють логіку викладу, переконливість аргументації, автентичність особистого досвіду, індивідуальний стиль письма та відповідність тексту реальному рівню мовної підготовки студента. Саме ці

аспекти залишаються основним об'єктом професійної діяльності викладача англійської мови.

Попри значний розвиток генеративного штучного інтелекту, окремі аспекти мовного навчання й надалі потребують професійного педагогічного супроводу. Це особливо стосується організації оцінювання, надання змістового зворотного зв'язку та розвитку комунікативної компетентності студентів.

Поширення генеративного ШІ змінює й підходи до оцінювання навчальних досягнень. Якщо традиційні письмові роботи більше не гарантують об'єктивного визначення рівня володіння мовою, дедалі більшого значення набуває оцінювання всього процесу виконання завдання: планування, підготовки чернетки, пояснення використання ШІ, аналізу джерел і усного захисту результатів.

Дослідники наголошують, що ефективне використання ChatGPT потребує достатнього рівня цифрової й етичної підготовки студентів [3]. Тому завдання викладача полягає не у виявленні фактів використання ШІ, а у створенні прозорих правил його застосування, які забезпечують академічну доброчесність та особисту відповідальність студентів.

Автоматизовані системи ефективно виявляють граматичні, лексичні й орфографічні помилки, проте значно гірше оцінюють логіку, аргументацію та зміст тексту. За результатами дослідження Е. Альхусаіян, аналіз структури, зв'язності й якості ідей залишається одним із найскладніших напрямів автоматизованого оцінювання [1]. Подібної думки дотримуються й Чжан та Хайленд, підкреслюючи важливість змістового зворотного зв'язку викладача [8].

Отже, автоматизований і викладацький зворотний зв'язок не конкурують між собою, а взаємно доповнюються. ШІ швидко виявляє типові мовні помилки, тоді як викладач оцінює зміст, логіку аргументації, мовну доцільність і відповідність тексту поставленій комунікативній меті.

Попри широкі можливості генеративного ШІ, він не здатний повністю замінити живу комунікацію. Сучасні системи не відтворюють емоційну взаємодію, невербальні сигнали, культурний контекст і групову роботу. Тому організація комунікативної діяльності студентів залишається одним із ключових завдань викладача. Це підтверджує й дослідження Е. Альхусаіян, яке вказує на обмежені можливості ШІ щодо підтримки колаборативної комунікації [1].

Матеріали, створені за допомогою ШІ, можуть ефективно використовуватися як навчальний ресурс для організації дискусій, рольових ігор,

професійних симуляцій та аналізу комунікативних ситуацій. За такого підходу ШІ виступає не автором готового рішення, а інструментом, який стимулює мовленнєву взаємодію, співпрацю та критичне мислення студентів.

Ще одним важливим напрямом діяльності викладача є формування навичок критичного аналізу інформації. Оскільки генеративні моделі не гарантують достовірності змісту, студенти повинні вміти перевіряти точність інформації, оцінювати логіку аргументації, виявляти неточності та визначати відповідність тексту навчальній меті.

У сучасній мовній освіті викладач дедалі частіше виконує роль наставника й консультанта, який допомагає студентам усвідомлено працювати з інформацією, аналізувати різні джерела, ставити запитання та формулювати власні висновки. Саме такий підхід відповідає рекомендаціям UNESCO щодо відповідального використання штучного інтелекту в освіті [5].

Таким чином, результати дослідження свідчать, що професійна діяльність викладача англійської мови поступово трансформується. Сучасний викладач не лише передає знання, а й формує ШІ-грамотність студентів, підтримує академічну доброчесність, удосконалює оцінювання та розвиває критичне мислення. Цифрові компетент-

ності дедалі тісніше поєднуються з методичною майстерністю й педагогічною відповідальністю.

Висновки. Проведений аналіз сучасних англійських досліджень показав, що використання штучного інтелекту істотно змінює підходи до навчання англійської мови, однак не зменшує ролі викладача. ШІ ефективно підтримує окремі етапи навчального процесу, проте його результативність визначається насамперед педагогічно обґрунтованою інтеграцією в освітнє середовище [1].

Отримані результати свідчать, що професійна роль викладача суттєво розширюється. Сучасний викладач організовує навчальне середовище, формує ШІ-грамотність студентів, забезпечує академічну доброчесність, удосконалює оцінювання, розвиває критичне мислення та координує використання цифрових технологій у навчанні. За таких умов штучний інтелект доцільно розглядати як інструмент підтримки професійної діяльності викладача, а не як її заміну.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з вивченням практики використання генеративного ШІ у викладанні англійської мови, розробленням моделей формування ШІ-грамотності, удосконаленням сучасних підходів до оцінювання та аналізом впливу цифрових технологій на професійну діяльність викладачів закладів вищої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Alhusaiyan E. A systematic review of current trends in artificial intelligence in foreign language learning. *Saudi Journal of Language Studies*. 2025. Vol. 5, No. 1. P. 1-16.
2. UNESCO. AI competency framework for teachers. Paris : UNESCO, 2024. 64 p.
3. Kohnke L., Moorhouse B. L., Zou D. ChatGPT for language teaching and learning. *RELC Journal*. 2023. Vol. 54, No. 2. P. 537-550.
4. Moorhouse B. L., Kohnke L. The effects of generative AI on initial language teacher education: The perceptions of teacher educators. *System*. 2024. Vol. 122. Article 103290.
5. Miao F., Holmes W. Guidance for generative AI in education and research. Paris : UNESCO, 2023. 44 p.
6. Zawacki-Richter O., Marín V. I., Bond M., Gouverneur F. Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education: where are the educators? *International Journal of Educational Technology in Higher Education*. 2019. Vol. 16. Article 39.
7. Pokrivčáková S. Preparing teachers for the application of AI-powered technologies in foreign language education. *Journal of Language and Cultural Education*. 2019. Vol. 7, No. 3. P. 135-153.
8. Zhang Z., Hyland K. Student engagement with teacher and automated feedback on L2 writing. *Assessing Writing*. 2018. Vol. 36. P. 90-102.

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Дата першого надходження статті до видання: 16.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.09.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 15.10.2026